

ÂMİR I

(عمر)

(ö. 870/1466)

Yemen'de hüküm süren
Benî Tâhîr hânedanının
kurucularından
(bk. TÂHİRÎLER [Yemen]).

ÂMİR II

(عمر)

(ö. 923/1517)

Yemen'de hüküm süren
Benî Tâhîr hânedanının
son emîri
(bk. TÂHİRÎLER [Yemen]).

ÂMİR b. ABDULLAH

(عمر بن عبدالله)

Ebû Amr Âmir b. Abdillâh
b. Abdülkays et-Temîmî el-Basrî
(ö. 55/675)

Zühd ve takvâlarıyla meşhur
sekiz tâbiiden biri.

Sahâbî olduğuna dair rivayetler bulunmakla birlikte genellikle tâbiinden kabul edilir. Bazı kaynaklarda Ebû Abdullah künyesiyle ve Âmir b. Abdülkays adıyla geçmektedir. Benî Temîm'in bir kolu olan Benî Anber'e mensup olduğu için de Anberî nisbesiyle anılmaktadır. Hz. Osman, Abdullah b. Mes'ud gibi sahâbîleri görmüştür. Hz. Ömer ve Selmân-ı Fârisî'den hadis rivayet etmiş, Hasan-ı Basrî ve Muhammed b. Sîrin de kendisinden rivayette bulunmuşlardır. Hz. Ömer devrinde Medâin ve Tüster'in fethine katıldı ve daha sonra Basra'ya yerleşti. Burada şehrin valisi Ebû Mûsâ el-Eş'arî'den kıraat dersleri aldı. Zamanının büyük bir bölümünü Kur'ân-ı Kerîm ve kıraat öğretmeye ayırırdı. Savaş gittiği zamanlar, üç konuda anlaştığı kimselerle arkadaşlık yapardı. Buna göre, sefer boyunca arkadaşlarına sadece kendisi hizmet edecek, müezzinliği o yapacak ve elinden geldiğince arkadaşlarına bizzat ikramda bulunacaktı. Yaşayış tarzıyla bazı kimselerin dikkatini çeken Âmir, et ve yağ yemediği, evlenmediği, insanlardan kaçtığı ve kendisini Hz. İbrâhim seviyesinde gördüğü ileri sürülerek Hz. Osman'a şikâyet edildi. Bunun üzerine sorguya çekilerek halifenin emriyle Dimaşk'a sürüldü ve Muâviye b. Ebû Süfyân devrinde orada öldü.

dü. Halbuki ibadete aşırı düşkünlüğü sebebiyle evlenmemiş olması dışındaki iddialar asılsızdı. Kudüs'te öldüğü de rivayet edilmektedir. Ölümüne sebep olan hastalığa yakalandığında ağladığını görenler, "Ölümünden mi korkuyorsun?" diye sorduklarında, "Ben ölümünden korktuğum veya dünyayı sevdiğim için değil, sıcak yaz günlerinde oruç tutmanın ve uzun kış gecelerinde namaz kılmanın sevabından mahrum kalacağım için ağlıyorum. Çünkü dünya keder ve üzüntü, âhîret ise ceza ve mükâfat yeridir" cevabını vermiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Alkame b. Mersed, *Zühdü's-şemâniye mine't-tâbi'in* (nşr. Abdurrahman el-Feryevâî), Medine 1408, s. 39-42; Abdullah b. Mübarek, *Kitâbü'z-Zühd* (nşr. Habîbürrahman el-A'zamî), Haydarâbâd 1386 Beyrut, ts. (Dârü'l-Kütübî'l-ilmîyye), s. 298-300; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, VII, 103-112; İbn Kuteybe, *el-Ma'ârif* (Ukkâşe), s. 438-439, ayrıca bk. 195, 436; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), IV, 19, 85, 327, 333; Ebû Nuaym, *Hilye*, II, 87-94; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, III, 132-133; Zehebî, *A'lâmü'n-nübelâ*, IV, 15-19; İbnü'l-Cezerî, *Gâyetü'n-nihâye*, I, 350; *el-İşâbe*, III, 85-86; Şa'rânî, *et-Tabakât*, I, 24-25; Münâvî, *el-Kevâkib*, I, 128-129; Seyyid Hasan Kârûn, "Zâhidü'l-Basra", *Mecelletü'l-Ezher*, LII/2, Kahire 1401/1980, s. 298-306; Ch. Pellat, "Âmir b. 'Abd al-Qays", *El²* (Fr.), I, 453.

AHMET ÖNKAL

ÂMİR b. EBÜ VAKKÂS

(عمر بن أبي وقاص)

Ebû Amr Âmir b. Ebî Vakkâs (Mâlik)
b. Uheyb el-Kureşî ez-Zührî
(ö. 15/636)

İslâmiyet'i
ilk kabul eden sahâbîlerden.

Aşere-i mübeşşere'den Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın kardeşidir. İslâmiyet'e ilk girenler arasında on birinci kişi olduğu kabul edilir. Müslüman olmasından ötürü annesi Hamne bint Süfyân çok üzülmüş, oğlu tekrar eski dinine dönüşmeye kadar ağzına lokma koymayacağına, bir yudum su bile içmeyeceğine ve gölgede oturmayacağına yemin etmişti. Bunun üzerine, anneye ve babaya karşı iyi davranmak gerektiğini, fakat çocuklarını Allah'a ortak koşmaya zorladıkları takdirde bu isteklerine asla uyulmayacağını belirten âyet (el-Ankebût 29/8) nâzil oldu. Ancak bu hadisenin Sa'd b. Ebû Vakkâs'ın İslâmiyet'i kabul etmesi sırasında meydana geldiğine dair rivayetler de vardır (bk. Müslim, "Fezâ'ilü's-şahâbe",

43) ve bu rivayetler birincisinden daha sağlamdır. Ayrıca Sa'd'ın kardeşinden önce müslüman olduğu dikkate alınır (bk. Buhârî, "Fezâ'ilü aşhâbî'n-nebî", 15), olayın onunla ilgili olduğu hususunun biraz daha kesinlik kazandığı anlaşılır.

Âmir Mekke'de ilk müslümanlara yapılan işkencelere dayanamayarak ikinci hicret kafillesiyle birlikte Habeşistan'a gitmiş, daha sonra da Medine'ye hicret etmiş ve Uhud Savaşı'na katılmıştır. Hz. Ömer devrinde Şam'da vefat etmiştir.

BİBLİYOGRAFYA :

Buhârî, "Fezâ'ilü aşhâbî'n-nebî", 15; Müslim, "Fezâ'ilü's-şahâbe", 43; İbn İshak, *es-Sîre*, s. 206, 209; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 348; IV, 5; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 123-124; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, III, 4; İbnü'l-Esîr, *Üsdü'l-gâbe*, III, 146; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 255-256; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, I, 28.

NURİ TOPALOĞLU

ÂMİR b. EKVA'

(bk. ÂMİR b. SİNÂN).

ÂMİR b. FÜHEYRE

(عمر بن فهير)

Ebû Amr Âmir b. Fühayre et-Teymî
(ö. 4/625)

Hiz. Peygamber
ve Ebû Bekir'le birlikte
Medine'ye hicret eden sahâbî.

Hiz. Peygamber henüz Dârülerkam'a çekilmeden önce müslüman olan kölelerdendir. Bu sebeple büyük işkencelere mâruz kaldı. Daha sonra Hiz. Ebû Bekir tarafından satın alınıp âzat edildi ve onun koyunlarının çobanlığını yaparak geçimini sağladı.

Hiz. Peygamber hicret sırasında Ebû Bekir'le birlikte Sevr mağarasında saklanınca Âmir sürüsünü bu mağaraya doğru sürerek onlara süt ve yiyecek götürdü. Sonra da onlarla birlikte Medine'ye gitti. Ahmed b. Hanbel'in rivayetine göre, hicret sırasında kendilerini takibe koyulan Sürâka'ya verilecek emannâme-yi yazmasını Peygamber ona emretmiş, o da bunu bir deri parçasına yazmıştı. Bu rivayetten, âzatlı bir köle ve çoban olmasına rağmen, o gün için Mekke'de sayıları çok az olan okuma yazma bilenler içinde Âmir'in de bulunduğu anlaşılabilir. Medine'de ensar ile muhacirler arasında Resûl-i Ekrem tarafından kurulan muâhât'ta Âmir, Hâris b. Evs b. Muâz'la kardeş ilân edildi.

Bedir ve Uhud savaşlarına katılan Âmir, hicretin 4. yılında Necidliler'e gönderilen yetmiş kişilik irşad heyetinde yer aldı. Heyet Bi'rîmaüne'ye geldiğinde tuzğa düşürüldü. Cebbâr b. Sülmâ'nın attığı mızrak, henüz kırk yaşında olan Âmir'in sırtından girip göğsünden çıktı. O anda Âmir, "Kazandım vallâhi!" diye haykırınca öldürdüğü insanın son nefesindeki bu sözüne bir mâna veremeyen Cebbâr, günlerce üzerinde düşündüğü bu olayın tesiriyle daha sonra müslüman oldu. Cebbâr b. Sülmâ ve bu baskını düzenleyenlerin reisi olan Âmir b. Tufeyl, Âmir b. Führeyre'nin naaşının önce göklere yükseldiğini, daha sonra yere indiğini bizzat gördüklerini söylemişlerdir (bk. Buhârî, "Megâzî", 28).

BİBLİYOGRAFYA :

Müsned, IV, 176; Buhârî, "Megâzî", 28; İbn İshak, *es-Sîre*, s. 124, 171; Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 155, 349, 352; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 277, 340; II, 130, 131; III, 194, 196; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 230; Halîmî, *el-Minhâc fî şu'abi'l-îmân* (nşr. Hilmi Muhammed Fûde), Beyrut 1399/1979, II, 69, 91; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 136; a.mlf., *el-Kâmil*, IV, 72; İbn Hacer, *el-İşâbe*, III, 594-595; a.mlf., *Tehzîbü't-Tehzîb*, V, 80; Âmirî, *Behcetü'l-me'hâfil ve buğyetü'l-emâsil* (nşr. Muhammed Sultan en-Nemnekânî), Kahire 1330-31, I, 150; *Tecrid Tercemesi*, III, 243-244; M. Mustafa el-Azamî, *Küttâbü'n-nebî*, Riyad 1401/1981, s. 74-75; İbn Hudeyde, *el-Mişbâhu'l-mu'dî fî küttâbî'n-nebiyyi'l-ümmî*, Beyrut 1405/1985, s. 136-138; Şâkir Mahmûd Abdülmün'im, "Küttâbü'n-nebî", *el-Mü'errî hu'l-'Arabî*, IV, Bağdad 1975, s. 171-200.

 KEMAL SANDIKÇI

ÂMİR b. HUZEYFE

(bk. EBÜ CEHM).

ÂMİR b. LÜEY
(Benî Âmir b. Lüey)

(بنو عامر بن لوى)

Kureys kabilesinin bir kolu.

Âmir'in Hısl ve Maîs adlı oğullarından gelen ailenin nesebi Adnân'a kadar uzanır. Kureys içerisinde oldukça kalabalık bir aile oluşturan Âmir b. Lüey oğulları, Kusay b. Kilâb'dan sonra Mekke ve Kâbe ile ilgili idarî ve dinî görevlerin taksimatı konusunda Abdüddâroğulları ile Abdümenâfoğulları arasında çıkan anlaşmazlıkta tarafsız kalmayı tercih etmişlerdir.

Hız. Peygamber'in davetine uzun yıllar düşmanca karşı koyan Âmir b. Lü-

ey mensupları yanında erken tarihlerde müslüman olanlar da vardır. İslâm tarihinde meşhur olan Âmir b. Lüeyliler arasında Abdullah b. Ümmü Mektûm, Sekrân b. Amr, Abdullah b. Sa'd b. Ebû Serh, Süheyl b. Amr ve Amr b. Abdüvedd'in isimleri zikredilebilir.

BİBLİYOGRAFYA :

İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 131; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 74, 77; Zübeyrî, *Nesebü Kureys* (nşr. E. Lâvi-Provençal), Kahire 1982, s. 412-440; Taberî, *Târîh* (Ebû'l-Fazl), II, 347, 625; İbn Hazm, *Cemhere*, s. 166-167; İbn Haldûn, *el-İber*, Bulak 1284 Beyrut 1399/1979, II, 324-325; Kalkaşendî, *Nihâyetü'l-ereb*, Beyrut 1405/1984, s. 302-303; Kehhâle, *Mu'cemü kabâ'ili'l-'Arab*, Beyrut 1402/1982, II, 713.

 AHMET ÖNKAL

ÂMİR b. REBİÂ

(عامر بن ربيعة)

Ebü Abdillâh Âmir b. Rebîa
b. Mâlik el-Anzî el-Adevî
(ö. 35/656).

Sahâbî.

Hanımıyla birlikte çok erken tarihlerde müslüman oldu. Câhiliye döneminde Hz. Ömer'in babası Hattâb tarafından evlât edinildiği için Âmir b. Hattâb el-Adevî diye anılırdı. Fakat Kur'an-ı Kerîm evlâtıkların kendi babalarına nisbetle çağırılmasını emredince (bk. el-Ahzâb 33/5) Âmir b. Rebîa adıyla anılmaya başlandı. Müşriklerin baskıları yüzünden hanımıyla beraber iki defa Habeşistan'a hicret etti. Hz. Peygamber'in hicret ettiğini öğrenir öğrenmez Medine'ye gidererek ilk muhacirler arasında yer aldı. Resûlullah onunla Yezîd b. Münzir el-Ensârî arasında kardeşlik bağı (muâhât*) kurdu.

Âmir, Hz. Hamza ve Abdullah b. Cahş kumandasındaki seriyyelere ve Hz. Peygamber'in bütün gazvelerine katıldı. Hudeybiye'de, Hayber ve Mekke'nin fethinde ve Vedâ haccında bulundu. Câbiye'ye giderken Hz. Ömer'in bayraktarlığını yapan Âmir b. Rebîa, hac için Medine'den ayrılan Halife Osman'a da vekâlet etti. Bizzat Hz. Peygamber'den hadis naklettiği gibi Hz. Ebû Bekir ve Ömer'den de rivayetlerde bulunmuştur. Rivayet ettiği yirmi iki hadis *Kütüb-i Sitte*'de ve diğer hadis kitaplarında yer almaktadır. Oğlu Abdullah ile Abdullah b. Ömer, Abdullah b. Zübeyr, Ebû Ümâme b. Sehl ve diğer bazı kişiler de kendisinden hadis rivayet etmişlerdir.

BİBLİYOGRAFYA :

Vâkıdî, *el-Megâzî*, I, 9, 14, 19, 156, 311; II, 574, 721, 838; III, 1098; İbn Hişâm, *es-Sîre*, I, 256-257, 322, 329, 342-344; II, 368, 470, 602, 684; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 204; II, 10; III, 386-387, 575; VIII, 267-268; Belâzûrî, *Ensâb*, I, 217-218, 228, 259, 336, 469; İbn Abdülber, *el-İstî'âb*, II, 790-791; İbnü'l-Esir, *Üsdü'l-gâbe*, III, 80-81; İbn Hacer, *el-İşâbe*, II, 249; Zehebî, *A'lâmü'n-nübela'*, II, 333-335; Hazrecî, *Hulâşatü Tezhib*, s. 184; Wensinck, "Âmir b. Rebî'a", *Mu'cem*, VIII, 132.

MUSTAFA FAYDA

ÂMİR b. SÂİDE

(bk. EBÜ HASME el-ENSÂRİ).

ÂMİR b. SA'SAA
(Benî Âmir b. Sa'saa)

(بنو عامر بن صصعة)

Büyük bir Arap kabilesi.

Kabilenin adına ilk defa, Güney Arabistan'da bulunan milâdî VI. yüzyıla ait bir kitâbede rastlanmıştır. Kabileye adını veren Âmir b. Sa'saa'nın soyu Adnân'a kadar uzanır. Kabile Benî Âmir, Rebîa, Nümeyr, Hilâl ve Süvâe adlı dört ana koldan teşekkül etmiştir. Benî Âmir'in yaylaklarının en uçtaki sınırları ve bu kitâbe dikkate alınırsa, yerleşim alanlarının başlangıçta Türebe vadisinin batısından başlayarak doğuya doğru uzandığı ve Renye'den geçerek güneyde Riyad-Mekke yolunun dağlık kısmına kadar yayıldığı anlaşılır. Ancak bu sahanın kuzeybatı sınırlarını tesbit etmek mümkün değildir. Daha sonra Kilâb b. Rebîa b. Âmir buradan kuzeye ve kuzeybatıya, Kâ'b b. Rebîa b. Âmir ise doğu ve kuzeydoğuya Tuvayk'ın güneyine göç ettiler. Sadece Hilâl b. Âmir grubu bu bölgeden ayrılmadı.

Büyük bir kısmı göçebe olarak yaşayan ve hayvancılıkla geçinen bu kabile mensuplarının bir bölümü yaz aylarını Taîf'te geçiriyor, kışın ise hayvanlarını otlatmak için Necid'e gidiyorlardı. Önce-leri Taîf'teki Advân kabilesiyle iyi geçinen ve akrabalık kuran Benî Âmir daha sonra bu kabile ile anlaşmazlığa düştü ve onları Taîf'ten çıkardı. Câhiliye döneminde birçok kabileyle savaşan Benî Âmir başlangıçta Kureys ile de iyi münasabetler içindeyken, Kureysliler'in bu kabileye mensup bir kadına saldırmaları üzerine ilişkileri bozulmuş ve sonunda bu olay savaşa yol açmıştır.